

SZÖLLŐSY TIBOR

A KÍGYÓ ÖNMAGÁBA MAR

(RÉSZLET AZ AZONOS CÍMŰ REGÉNYBŐL)

Élcelődés volt az egész, mindketten jót nevettek rajta, most azonban Títusz megsejtette, komoly téma kerül szóba hamarosan.

– Titkot akarok rád bízni, olyan titkot, amit alkalmas időben közhírré tehetsz. Azzal kezdem, hogy – te is tudod – a református temető immáron harminc éve lezárattott. Azt beszélük, azóta felverte a gaz, a gyerekek ott legeltetik a tehenet, a sírok közt kergetik a labdát, este pedig a rosszlányok oda viszik a szeretőiket... A délceg fenyőket, amelyeket mi ültettünk gyermekkorunkban, kivágták vagy elkorhadtak... Senki nem tudhatja, mit kezdenek majd a temetővel: utat építenek föléje, parkot telepítenek oda vagy építkezni fognak őseink csontjai fölött. Amikor lezárták, a kisdobos kihírdette a városban: aki akarja, áttemetheti hozzátartozója földi maradványait az új temetőbe. Voltak, akik ezt tették, de a legtöbben – pláne ha rég elhunytól volt szó – csak a sírkövet vitték át, esetleg az épségben maradt fejfát... Hanem a Lovas család fejfájához nem nyúlt senki, mert annak a családnak magva szakadt, nincs élő hozzátartozójuk. Ők hárman, a két szülő és egyetlen gyermekük a temető északi sarkában vannak eltemetve, méghozzá szokatlan módon: elől, egymás mellett a szülők, mögöttük, azaz a lábuk felől pedig a fiúk – keresztirányban. A múltkor Erzsi nénéd arra járt, látta a hantokat; besüppedtek már, elgazosodtak, de jól kivehetők, már csak azért is, mert így sose temetkeztek mifelénk...

Imre bácsi belekortyolt a félpohárnyi vízbe, aztán folytatta:

– Te ugyebár nem sokat tudhatsz a Lovas családról. Jómódú család volt, ha nem is igazán gazdag. Volt egy kis gyümölcsösük kint a Lázban, na meg másfél hektárnyi szántójuk. Egyszál gyermekük, a Józsi, későn jött áldás volt. Apja hamar munkába fogta, ketten művelték a földet. Nem voltak rossz emberek, csak amolyan maguknak valók; nemigen barátkoztak senkivel, de nem is ártottak senkinek. Józsi apjának volt egy lánytestvére, aki vénlánynak maradt, úgy is halt meg... A csehek alatt történt meg velük a baj: útban hazafelé megvadultak, elragadtak a lovaik, mert valamitől megijedtek. Szerkerük a sáncba borult, agyonnyomta az öreg Lovast; Józsinak a lába tört el...

Títusz jól látta, mennyire nehezére esik Imre bácsinak a beszéd: nagyokat, szaporán lélegzett minden mondat után. Ezért ajánlotta:

– Bátyám, inkább pihenjen, szüksége van rá; majd elmondja később, én eljövök újra.

– Nem, nem! Mindennek megvan a maga ideje, és amit most akarok mondani, annak most van itt az ideje! – erősködött Imre bácsi. – Hol is tartottam? Igen, a baleset. Amikor ez történt már érezni lehetett a világban a háború szagát... Na, az öreget eltemették, Józsit pedig az anyja istápolta.

Miért nem vitte orvoshoz – ki tudja? Mire Józsi kikúrálódott, elment az anyja is a férje után. A fiú akkoriban olyan tizennyolc éves lehetett; magára maradt, sose nősült meg, talán azért, mert erősen bicegett a törött lába miatt; katonáékhoz sem sorozták be. Eladta a gyümölcsöst meg két darab földet, a maradék egy darabon gazdálkodott magamagának, emellett fuvarozott is, ha hívták; igaz, egy lóval, mert a másik szintén lábát törte a balesetnél... Amúgy Józsi az apja szokását követte: vasárnaponként eljárt a templomba, de az istentisztelet után sose maradt ott a többiekkel a cinteremben egy kis tereferére; hazafelé igyekezett. Amikor változott a világ, az oroszok bejöttek és elkezdték csinálni a kolhozot, Józsit is kényszeríteni akarták, hogy lépjen be, vigye a vagyontöredékét is. Csakhogy őt sose találták: mindig meglépett az agitátorok elől a lovával együtt. Amikor pedig kihírdették a temető bezárását, végleg eltűnt; legalábbis azt hitték, mert napokig nem látta senki. Igaz, nem is nagyon keresték, hiszen mindenkit lefoglalt a maga gondja. Végül is az istállóban lelt rá a Varga Sanyi: ott csüngött a gerenda alatt, a lóva istrángjára felakasztva. A ló ott hevert a lába alatt, átvágott torokkal... Keresték, de se a zsebében, se a házban nem találtak semmiféle írást arról, miért pusztította el magát. Az egyház – bár voltak kifogások ellene, lévén öngyilkos – vállalta a temetést. Hanem a legnagyobb meglepetésben a sírásók részesültek: Józsi szüleinek sírja megett már ki volt ásva az új sír, mégpedig keresztben! Ki más, ő maga áshatta meg a saját sírját. Oda is temették el a Józsit. A vezetőknéve senkinek sem jutott eszébe, ezért vésték a fejfára: „Lovas Józsi, élt, míg meg nem halt”. Hogy végül is miért rejtette el magát, arról megoszlottak a vélemények. Voltak, akik tudni vélték, hogy így akarta elkerülni a kolhozot; mások szerint viszont nem kívánkozott az új temetőbe, az apja meg az anyja mellett akart megpiheni...

Mivel Imre bácsi látszólag befejezte, Títusz csöndesen megjegyezte:

– Érdekes és nagyon szomorú történet...

Imre bácsi felsóhajtott:

– Hogy mi az igazság Józsi halála körül, ezt már senki sem tudja kideríteni. De ne gondold, hogy ezért a történetért hívtalak ide! Nem ám, mert a titok, amit rád bízok, csak most következik. Arról van szó, hogy annak idején, a

húszas években egy márvány emléktáblát állítottunk az első világháború magyar áldozatainak. Hatvan név volt azon! Mindjárt a legelső a te nagybátyádé, Borbély Lajosé. Tudod-e róla, hogy a sárospataki református kollégiumban tanított, önkéntesként ment a frontra, és az első ütközetben elesett, Galíciában. Zsebében egy levelet találtak, amit nem érkezett hazaküldeni és amelyben volt egy mondat, ami különösen szíven ütötte az embert: „Miért éppen én lennék az, akit egy muszka golyó eltalál?” Hát ő lett az... ráadásul az első között... Na, szóval felállítottuk a táblát. A cseheket nem zavarta, pedig húsz évig voltak itt; a muszkáknak viszont azonnal szemet szűrt; megparancsolták, hogy szedjék le a templom faláról és törjük össze! Hárman: Csík Ferenc, Kiss János és én – persze, a tiszteletes úr tudtával – levettük a táblát, elhíreszteltük, hogy parancs szerint összezúztuk azt, a kiküldött elöljárónak pedig megmutattunk egy rakás márványtörmelékkel, mintha annyi maradt volna az emléktáblából... Amit az éjszaka leple alatt eltemettünk a Lovas Józsi sírjába...

Títusz ajka elnyílt a meglepetéstől.

– Most már se Csík Ferenc, se Kiss János, de még a tiszteletes úr se él; a titkot csan én ismerem, meg most már te is. A mostani bejáró papunknak nem mondtam el...

Kezét a Títusz kezére tette, a szemébe nézett:

– Ígérd meg: ha eljön az ideje, kiszededet a táblát és visszahelyezteted oda, ahová a kegyelet kívánja: a templom falára.

Títusz kis híján elérzékenyült.

– Köszönöm a bizalmat, Imre bátyám! Megtisztelt velem, ígérem, úgy lesz, ahogy kéri. Nagyon jó volt hallgatni a szavát, örömet maradt még, de nem tehetem. Igaz is: van telefonjuk? Beszólnék a kórházba...

– Telefon? Az nincs. Évekkel ezelőtt beadtuk rá az igénylést, de azt mondták a postán: mire az nekünk, öregeknek, nem is bírnánk a nyugdíjunktól kifizetni a díjat. Hiába magyaráztuk, hogy nem is nekünk, hanem a gyerekeknek lenne rá szükségük, hogy idezőrgessenek néha. Meg se hallgatak!

– Értem, akkor megyek... De még valamit: egy hónapig nem leszek itt-hon, de szólok a kollégámnak, Sándor doktornak, hogy gondja legyen Imre bátyámra. Értelmes, tapasztalt orvos, segíteni fog, ha szükség lesz rá...

– Menj csak nyugodtan, fiam; magadra vigyázz, rám ne legyen gondod – Imre bácsi arcán mintha pici mosoly-fény áradt volna szét. – Ti, orvosok azt hiszitek, a halál az, amikor becsukódik a szem, megáll a szív és ti kiállítjátok a halotti bizonyítványt. Tévedtek, fiam, mert az ember nem egyszerre hal meg, hanem darabonként: amikor belerúgnak, amikor ok nélkül büntetik, a

becsületébe gázolnak, a szájára lakatot raknak, vélt barátai cserbenhagyják, amikor éreztetik vele, hogy ő egy senki, semmi – ilyenkor mindig meghal benne valami. Legvégül, amikor leengedik a sírba, egy kiürült hüvelyt temetnek el, amelyben nincs semmi, mert mindegy elfogyott belőle...

Títusz nem bólintott igent, nem mondott nemet sem, tétovázva álldogált. Ráeszmélt, hogy Béla tanító úr és Pali bácsi jókívánságait elmulasztotta tolmácsolni, s most, a búcsúzás peceiben már megkésettnek vélte, nem tudta magát ráhangolni. Végtelen szomorúság töltötte el a szívét, amikor halkán kimondta:

– Hát akkor... megyek...

RÖVIDKÉK (8.)

– Az anyag megmaradási törvénye szerint a pénz nem vész el, csak átvándorol egyik zsebből a másikba.

– Bárki beléphet a jólétbe, amennyiben ki tudja nyitni ajtaját; ugyanis a kulcs belülről van a zárban.

– A biztosnak vélt arany középúton is vannak életveszélyes kanyarok.

– Még akkor is előre jutsz, ha háttal igyekszel a célod felé.

– Gyerekkorom óta foglalkoztat egy probléma: mi lett volna, ha a királykisasszony nem egy varangyos, hanem egy teknősbékát csókol meg?

– Nem hallottam arról, hogy valaki elvesztett szüzessége keresésére indult volna.

– A tárcanovella az a prózai műfaj, amelynek publikálását követően a szerző pénztárcája ugyanolyan sovány marad, mint előtte volt.

– Aki mindenkivel bizalmas, sok ellenségre számíthat.

– A koldus kénytelen koldulni, hogy lerója a koldulás miatt kiszabott pénzbeli büntetését.

– Minden modernizálódik: Kharon már motorcsónakon szállítja a túlvilágra a lelkeket.

– Egy lap hirdetésében olvastam: „komplett temetést vállalunk”. Tisztázni szeretném velük: ők biztosítják a halottat is?

– A sikertelen házasság is csókkal kezdődik.

– Színes, változatos a politikai paletta: egyik párt sem azonos a másikkal, azaz egyik rosszabb, mint a másik.

– Ami felhasználódik a kapaszkodón, megtérül az ereszkedőn.

– Modorunk: az önmagunkról kiállított bizonyítvány.

– A meteorológiai intézet igazgatósága kéréssel és ajánlással fordult a lakossághoz: ne szidják őket, ezért cserébe ők csakis jó időt fognak jósoli.

– Hírdetés: A maffia székházának felújítása alatt a korrupció zavartalanul működik.

– A szegénység megnyújtja, a hírnév kurtítja a távolságot a rokonok között.

– Kis lakásban is lehet nagy a boldogság.

– Meghívást kaptam egy nyugati megye rendezvényére, melyet megköszönve, de az áthidalhatatlan távolságra hivatkozva nem fogadtam el. A szervezők érthetlenséggel reagáltak: a mai közlekedési lehetőségek jelentősen lerövidítik az utazás idejét, s a távolságot is. Én nem erre gondoltam, hanem a saját időmre és távolságomra, ami a születésem napjától máig mérhetően terjed.

– Az én végrendeletem rövid: nincs több kérdésem.

– Többet árthat a barát gázsulálása, mint az ellenség irigykedése.

– Már félsiker, ha azt teszed, amiben hiszel.

– Az eltitkolt tudás gazdája nem érdemel elismerést.

– A szerelem olyan, mint a légmozgás: hol enyhet hoz, hol rombol.

– Habár az álmaink sajátjaink, képtelenek vagyunk uralni azokat.

– A diplomaták a legjobb asztalosmesterek: a kerek asztalt is pillanatok alatt szögletessé alakítják.

– Sóhaj lesz az óhaj, ha nem reális.

– Aki a cél felé haladva félúton leáll, az nem aratott félsikert.

– Ha nem szeretnek, elfogadom, ha nem tisztelnek – elutasítom.

– A kékbolygó annál szebb, minél több rajta a zöld.

– A nők sem tökéletesek: a szájuk mérete nincs arányban funkciójával.

– A látható sajnálkozással nyújtott segítség – sértő lehet.

– A jelenkor a múlt plasztikai sebésze.

– A tudósok válaszolnak, a politikusok reagálnak az élet kihívásaira. Az előbbieket védik elméleteiket és eredményeiket, az utóbbiak címüket és jólétüket.

– Mikor a játékevezető a labdarúgó mérkőzés végét jelentő sípszóval égnek emeli mindkét karját, nem az Isten kéri, hogy óvja meg a szurkolók haragjától.

– Az élők és holtak órái azonos időt mérnek.

– Akkor jársz jól, 7mikor okosan kezeled a szád és a pénztárcád zárját.

– A fülsértő danaj is élvezetesebb, mint a legszebb gyászinduló.

– A nőgyógyászok leereszkedve kezelik pácienseiket.

– Az érzelem az érdekházasságban – csapongó délibáb.

– A melegek is szoktak hideg fejjel gondolkodni.